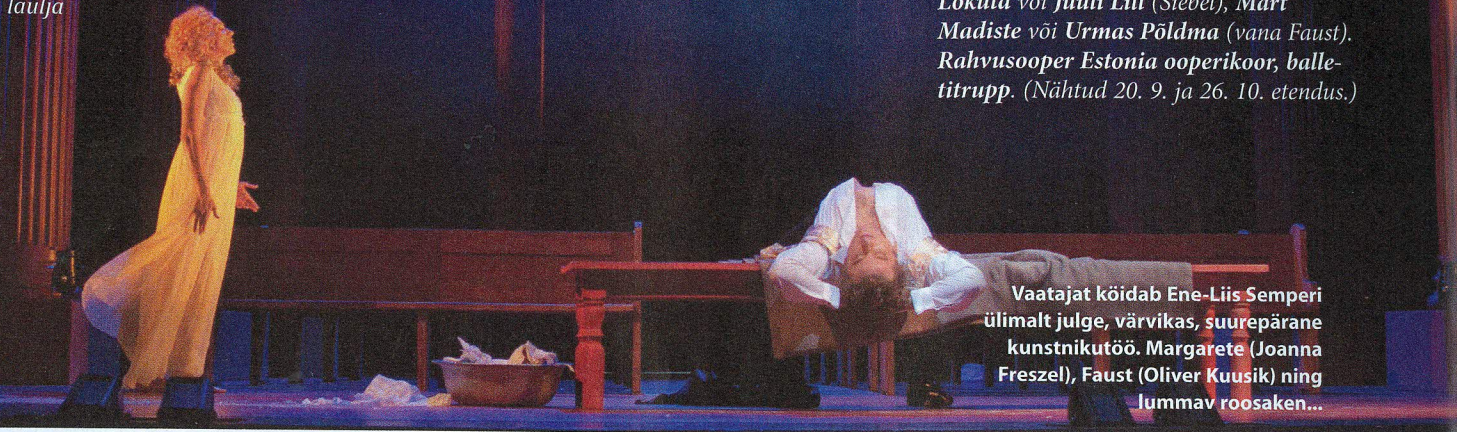

mulje

Inimene eksib surmani

(J. W. Goethe)

HELE-MAI POOBUS
laulja

Charles Gounod' ooper "Faust".
Esietendus 20. 9. 2012. Lavastaja: **Dmitri Bertman** (Helikon-Opera, Moskva).
Dirigent: **Vello Pähn**. Kunstnik: **Ene-Liis Semper** (NO99). Koreograaf: **Edvald Smirnov** (Venemaa). Osades: **Luc Robert** või **Oliver Kuusik** (doktor Faust), **Aile Asszonyi**, **Joanna Freszel** või **Anne Wik Larssen** (Margarete), **Pavlo Balakin**, **Priit Volmer** või **Ain Anger** (Mefisto), **Rauno Elp** või **Aare Saal** (Valentin), **Helen Lokuta** või **Juuli Lill** (Siébel), **Mart Madiste** või **Urmas Pöldma** (vana Faust).
Rahvusoper Estonia ooperikoor, balletitrupp. (Nähtud 20. 9. ja 26. 10. etendus.)

Vaatajat köidab **Ene-Liis Semperi** ülimalt julge, värvikas, suurepärase kunstnikutöö. **Margarete (Joanna Freszel)**, **Faust (Oliver Kuusik)** ning **lummas roosaken...**

Charles Gounod' "Faust" valmis 1859. aastal, aluseks J. W. Goethe samanimelise värssdraama I osa ja Michel Carré näidend "Faust ja Marguerite". Pingelisele ettevalmistusperioodile järgnenud esietendus 19. märtsil 1859 Théâtre Lyrique'is otseselt läbi ei kukkunud, aga ei toonud ka erilist edu. Et teose võtaks oma mängukavva Pariisi esiteater Opéra de Paris, tegi helilooja partituuris mitmeid muudatusi: asendas kõnedialoogid retsitaatiividega, lisas *grand opéra*'le iseloomuliku balletistseeni. Ooperi uue tulemisega 1869. aastal algas tähelelend, mis kestab seniajani. Estonias **Dmitri Bertmani** lavastatud versioon on välja jäetud Walpurgi öö balletistseen, ettepoole tõstetud Margarete kirikustseen ning ooperi viis vaatust liidetud kokku kaheks suuremaks.

Kuigi nime poolest on Gounod' ooperi peategelaseks Faust, on ilmselgelt tegu Margarete looga. Veel üldisemalt räägib lavastus kogu inimkonnast ja tema valikutest. Ja kõige kohal troonib Mefisto otsekui Kõiksuse kehastus, Saatan ja Jumal, ühe terviku kaks poolust. Andes inimestele võimaluse valida, loodaks ta nagu salamisi, et ehk leiab keegi endas hingejõudu ahvatlustele vastu seista. Ja ühtlasi esitada Saatanale võrdväärne väljakutse. Kuid seda ei tule. Inimene, kes on nii kergesti kiusatustele jä-

rele andev, ei vajagi Saatanat. Enda hukatusse tõukamisega saab ta suurepäraselt ise hakkama. Lavastuses on inimlike pahede kujutamine võimendatud, üle vindi keeratud. Meis kõigis on nii headuse kui ka kurjuse alge olemas, küsimus on pigem, kumb selles igaveses heitluses peale jääb.

Margarete kujus kajastub inimolendi sisetsemine areng, kristlikus mõttes hoolitsemine oma hinge eest. Äratõugatuna pöördub ta tagasi Jumala poole, saavutades siiras kahtsuses ja usus lunastuse.

Lavastuses võib iga rakuga tunda ühtse meeskonna sünergiat. Hea meel on tõdeda, et kunstnik **Ene-Liis Semperi** anne on taas ooperilaval rakendust leidnud. Avapilt, kus koiduvalgus kumab läbi kiriku roosakna, on lummas. Samuti on kaunis I vaatuse finaali, kus Margarete kui naiselikkuse kehastus annab järele oma kiusatusele. Vastandina sellele hedonistlik kabaree, võrksukkadega mehed-Playboy jänkud, tantsijad, kes kannavad NO99 lavastustest "Kuningas Ubu" ja "Onu Tomi onnike" tuttavlikke maske, sammastega üles-alla toimetavad meeskodanikud. Kabareepildi lõpupoosis on maailm otsekui pahupidi pööratud, pead-jalad-kehad läbisegi. Efektsena mõjub II vaatuse "põrgutee", hiigelsuured säravad punased lühtrid langemas Margarete peale teda põrmustades. Semperi loodud maailm

pole lihtsalt lavastust toetav, vaid sealt õhku suveräänsust, olles võrdväärne partner lavastaja ideedele. Ülimalt julge, värvikas, vajadusel ühemõtteline, kohati šokeeriv, ja mis peamine, tõeliselt mõjuv. Märkimist vajab kindlasti ka koreograaf **Edvald Smirnovi** töö, mis haakub väga sobivalt tervikuga.

Tunnistan, et Bertmani lavastuses oli kõige üllatavam Mefisto karakteri lahendus, palju mitmekülgsem kui tavapäraselt kombeks. Mefisto mõjub vanglastseenis Margarete kaitsjana, peegeldades talle Fausti sisemist tühjust ja väärtusetust, on ooperi finaalis aga kui Lunastaja, kelle andeksandmine ja lohutus toob naise vaevatud hingele rahu. **Priit Volmeri** Mefistost

Meis kõigis on nii headuse kui ka kurjuse alge olemas, küsimus on pigem, kumb selles igaveses heitluses peale jääb.

kujunes esietendusel üks silmapaistvamaid rolle. Tarvitsemata olla reaalselt laval, oli ta ometi kõikjal. Tema Mefisto jäi meelde terasena, mängulisena, kuid ometi oli temas sügavust, millele lisandus inimlikkuse mõõde. Muusikaliselt õnnestusid paremini lüüriksed ja täpsete, peente nüanssidega retsitaatiivsed kohad, Kuldasika aarias jäi paraku puudu kõlajõust. Kui eelnevalt pelgasin, et Volmer jääb võrdluses **Ain Ange-ri-ga** selles rollis ehk liiga kahvatuks, siis oles ära vaadanud kaks erinevat lahendust, hingasin kergendunult. Mõlemad lauljad pakkusid suure elamuse. Ja kummalisel kombel tekkis paralleel spordiga, kus tule-nevast füüsilisest eripärasest võisteldakse erinevates kaalukategooriates ehk teisisõnu ei võistelda omavahel. Angeri Mefisto oli äärmiselt imposantne, atraktiivne, omamoodi ürgne. Kui üritada tema esitust kirjeldada ühe sõnaga, siis oleks selleks "võimas!". Milline hääleilu ja tehnika vaba valdamine, teda kuulates on ainitine tunne, et laulaks ta ometi veel...

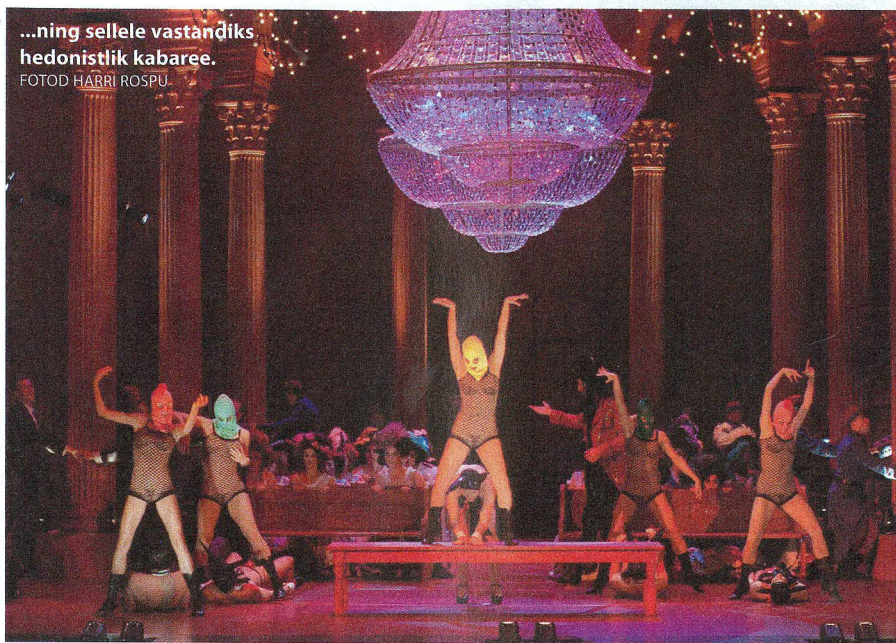
Ooperi nimitegelase Fausti rollis sai samuti kuulata kahte suurepäraselt lauljat. Esietendusel laulnud **Luc Robert'i** (Kanada) puhul on vaieldamatult tegu maailmahäälsega. Kui ooperi sissejuhataste ajal jõudis mõte korraks minna teatrisaali kuivavõitu kõla peale, siis juba Robert'i esimeste fraaside ajal see tunne hajas. Kanada tenori hääli oli niivõrd kõlav, mahuline, baritonaalse varjundiga ja partii laulnud suurepärase tehnilise üleolekuga. Aaria "Salut, demeure chaste et pure" teenis publikult ülipika aplausi ja julgen arvata, et sellist *do*'d ei kuule üleüldiselt tihti ka lavadel väljaspool Eestit. **Oliver Kuusiku** puhul on tegu tundliku ja väga muusikaalse lauljaga, kellele prantsuse ooper iseäranis hästi näib sobivat. Mis selles ooperis aga küsimusi tekitab, on Fausti karakter. Tema areng jääb justkui poole peale, kuidagi lõpetamata. Nii Goethel kui ka sama ainetikuga A. Boito ooperis "Mefistofeles" Fausti teekond oma tõelise olemuse otsingul ju jätkub. Robert'i Faust oli mänguliselt üsnagi ühekskülgne, Kuusiku puhul tundus alguses, et ajaratust on liiga hoogsalt tagasi keeratud ja satunud kogemata poisikesepõlve. Kuid neid pisike-

si puudusi kompenseerib asjaolu, et Bertman on Fausti karakterit avarandanud, tuues sisse vana Fausti ning andnud selle võttega pealiskaudsele Faustile juurde sügavust. Meelde jääb on hetk, kui Faust kohtub iseendaga ja aeg justkui peatub. Tundub, et veel on nähtav teekäänak, kust saaks tagasi pöörata ja uuesti valida. Kuid Faust pöörab oma vanale minale selja. Otsus on langetatud. Taamal paistab kiriku paokil uks ja sisse imbub Mefisto kaugusest puhutud uimastav suits, Faust on oma eesmärgile võrgutada Margarete lähedal.

Vana Fausti osas astusid üles **Mart Madiste** ja **Urmas Põldma**. Kui Põldma oli intelligentselt reserveeritud, siis Madiste

etendusel laulnud **Anne Wik Larssen** (Norra) oli lavakujult Margarete jaoks väga sobiv, armsalt veetlev oma siiruses. Tema ühtlast vokaali ilmestasisid säravad kõrged noodid, kuid kahjuks liiga nõrk keskregistri. **Aile Asszonyi** loodud kuju oli kokestsem, vokaalselt varjunditerohke ning viimistletud meisterliku tervikutajuga. Mänguliselt on Margaretele II vaatuses palju huvitavaid võimalusi antud. Erilise sööbis mällu kirikustseen, kus palvetava naise suu läbi hakkab ühtäkki rääkima Mefisto. Margarete püüab põgeneda selle hääle eest, kuid tegelikult on see vaid tema enese südametunnistus, mis ütleb, et teda ootab põrgu ja igavene kahetsus.

Põgusalt puudutaks veel üht olulist paari – Siébel ja Valentin. **Helen Lokuta** paindliku, stabiilse vokaaliga lauldud Siébel oli Volmeri Mefisto kõrval esietenduse teine suurepärase ja mõneti ootamatu üllatus. Äärmiselt orgaaniline lavaline liikumine ning meisterlik näitlejatöö. Lokuta kõrval pakkus oktoobrikuises etenduses Siébelina huvitava koomilise karakteri **Juuli Lill**. Ka **Rauno Elp** ja **Aare Saal**

doktor Faust oli kohati sõna otseses mõttes nagu kiimas vanamees, kelle jaoks eksisteeris vaid üksainus huviobjekt, nimelt noore naise keha. Ja see on täiesti arusaadav, olles tegelnud kogu elu vaid teaduse, nähtuste ja traktaatidega, on elu ise jäänud elamata. Vana Faust ilmub ooperi jooksul mitu korda, ennast otsekui kõrvalt vaadates ning aru saades, et kõik maine on ajutine ja tühine.

Ja lõpuks Margarete. Vooruslik Margarete, keda kaitseb taevast. Kui inimlik on siiski asjade ihalus, naiselik edevus. Olles vaimustunud sätendavatest kaelakeedest, käevõrudest, millelaolisi ta pole kunagi näinud, ning tähtsast noormehest, ununeb Margaretel jumalakartlikkus üsna ruttu. Pärliaaria lõpus on groteskse liikumisega näidatud, kuidas see tee ei vii kuhugi. Margarete armastus on tõeline, kuid Faust ostab ta endale, lõpuni mõistmata tema tunde suurust ja süütuse väärtust. Esi-

loovad tõetruu portree Valentinist, nii nagu lavastaja Bertman on teda ette kujutanud. Valentini tagasitulek sõjast II vaatuses on üks ooperi hingekriipivamaid stseene, nii ehedat emotsiooni näeb ooperilaval harva.

Et tulevaste teatrikülastajatele jääks ka mingi avastamisrõõm, ei hakkaks siin rohkem seda paari lahkama, kuna üllatavat on lavastuses palju. Kiidusõnad Estonia orkestrile, koorile ja balletitrupile, kuid eelkõige uuele loominguisele juhile, dirigendipuldil seisnud **Vello Pähnale**, kelle tulekuga tundub teatrisse olevat saabunud uus hingamine.

Dmitri Bertmani lavastus ei anna enast kergelt kätte, veel päevi hiljem juurdlen ja mõtlen. Ta jääb kummitama ja seda rohkem pakub rahuldust lõpuks arusaamine. Soovin ooperile, millega New Yorgi Met avas 1883. aastal oma ajaloolise esimese hooaja, pikka ja õnnelikku iga Rahvus- ooper Estonia lavalaudadel!